

რუსეთის როლი და ადგილი გლობალურ გეოპოლიტიკაში

საერთაშორისო არენაზე დღეს ბევრს საუბრობენ იმაზე, რომ რუსეთის თანამედროვე პოლიტიკა შეიძლება სერიოზულ პრობლემად იქცეს კაცობრიობისათვის. ამგვარი აზრი განსაკუთრებით გაძლიერდა 2008 წლის აგვისტოს რუსეთ – საქართველოს ომის შემდეგ, როცა ცივილიზებულმა სამყარომ ერთხმად დაგმო რუსეთის აგრესია მეზობელ საქართველოზე. თავად რუსეთის პოლიტიკური ხელმძღვანელობა კი თავს იმით იმართლებს, რომ ამგვარი მოქმედებით თავისი მოქალაქეების უსაფრთხოება დაიცვა და ფართომასშტაბიანი ომი ააცილა კავკასიის რეგიონს. რუსეთმა გაიმეორა კოსოვოს პრეცედენტიც და აღიარა აფხაზეთისა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობა. ამით კი საფუძველი შექმნა თავისი ბაზების ამ სეპარატისტულ რეგიონში „სამართლებრივი“ განთავსებისათვის.

დასავლეთის რეაქცია თავიდან მწვავე იყო, მაგრამ საბოლოო ჯამში ის რუსეთთან მაინც დათბობის პოლიტიკას დაადგა, რეალისტურად შეაფასა მოვლენები და პირდაპირ მიანიშნა, რომ რუსეთს ჭირდება დასავლეთი და დასავლეთსაც ჭირდება რუსეთი.

რა სურს რუსეთს? ხომ არ ენინააღმდეგება ის დღეს მსოფლიო გლობალურ პროცესებს? რუსი პოლიტიკოსები სისტემატიურად უსვამენ ხაზს იმას, რომ ერთპოლუსიანი მსოფლიოს ფორმირება მიუღებელია რუსეთისათვის, რომ მსოფლიო მრავალფეროვანია და გეოპოლიტიკური ცვლილებები რეგიონალურ პრინციპებზე უნდა იყოს დაფუძნებული და არა ლიბერალურ – დემოკრატიული იდეოლოგიის საკუთარ ინტერესებში ჩაყენებასა და ძალადობრივ გავრცელებაზე. ე.ი. რუსეთისათვის კატეგორიულად მიუღებელია „ისტორიის დასასრულის“ დასავლური გაგება და მიიჩნევენ, რომ რუსეთის როლი და ადგილი მსოფლიო გეოპოლიტიკაში, მართალია სსრკ-ის დაშლის შემდეგ შეიცვალა, მაგრამ მაინც მნიშვნელოვანი და ძლიერია.

რუსეთის ამბიციებს მსოფლიო პოლიტიკაში უდავოდ აქვს რეალური საფუძველი. ცივი ომის დასასრულმა და სსრკ-ის დაშლამ მძიმე მემკვიდრეობა დაუტოვა რუსეთის ფედერაციას. დანგრეული ეკონომიკა, ინფლაცია, დემორალიზებული ჯარი, კრიმინალური

სტრუქტურები, კორუფციის აღზევება. დაახლოებით ამგვარი იყო ელცინის რუსეთი, მაგრამ რუსეთის ხელისუფლებაში მოვიდა ფიგურა, რომელმაც ძირეულად შეცვალა არსებული მდგომარეობა და რუსეთს მსოფლიო არენაზე ახალი იმპულსი შესძინა.

რუსეთის ახალმა პრეზიდენტმა ვლადიმერ პუტინმა რეალურად შეაფასა მოვლენები და პირველ რიგში აშშ-სთან ურთიერთობების მოგვარება დაიწყო. ამ სახელმწიფოებს შორის სერიოზულ დათბობას ხელი შეუწყო 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტმა აშშ-ში. ამ ვითარებაში პრეზიდენტ პუტინის ვიზიტი აშშ-ში ორ ქვეყანას შორის დაგროვილი პრობლემების განხილვასა და მსოფლიოში მიმდინარე აქტუალური საკითხების გადაწყვეტას დაეთმო. არსებობდა და არსებობს ისტორიული მეხსიერებაც, აშშ და რუსეთი (სსრკ) მეორე მსოფლიო ომში მოკავშირეები იყვნენ.

პრეზიდენტ პუტინის მიერ ამერიკის შეიარაღებული დანაყოფების ცენტრალურ აზიაში დაშვება, შეიძლება ითქვას რევოლუციური გადაწყვეტილება იყო [4,32]. ეს ხელს უწყობდა რუსეთის დასავლეთთან ინტეგრირებას, მაგრამ მოკლევადიან პერიოდში რუსეთის საზოგადოებისათვის პრეზიდენტის ამგვარი გადაწყვეტილება ძნელი ასახსნელი იყო. უკმაყოფილება გამოხატა კიდევ რიგმა პოლიტიკურმა პარტიებმა, სამხედროებმა და ა.შ. მაგრამ დრომ აჩვენა, რომ პუტინის საქციელი სწორი იყო.

პუტინს, პირველ ყოვლისა, ამერიკისაგან მხარდაჭერა სჭირდებოდა, რათა მომხდარიყო შეთანხმება ეროვნული თავდაცვის სისტემასა თუ მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციაში რუსეთის განევრიანებასთან დაკავშირებით. ავღანეთში აშშ-სადმი ომის მხარდაჭერამ რუსეთში ყველას ნათლად დაანახვა დასავლეთთან ალიანსში ყოფნის მომგებიანობა და მის მოწინააღმდეგეთა ბანაკში ყოფნის ნეგატიური მხარეები. დასავლეთთან პარტნიორულმა ურთიერთობამ პუტინს საშუალება მისცა მზერა „ენერგეტიკული იმპერიის“ შექმნისაკენ მიეპყრო და „ელცინიზებული“ რუსეთი კვლავ მსოფლიოს ერთ-ერთ ძლიერ სახელმწიფოდ ექცია. ევროპა მნიშვნელოვნად გახდა დამოკიდებული რუსეთის ენერგეტიკაზე.

რუსეთი ასეთი როლით მაინც არ დაკმაყოფილდა, იმპერიულმა ამბიციებმა ისევ იჩინა თავი და საერთაშორისო ურთიერთობებში კვლავაც გაჩნდა წინააღმდეგობა. რუსეთსა და დასავლეთს შორის დაპირისპირება კოსოვოში მიმდინარე მოვლენების დროს დაიწყო. კოსოვოს ომმა სერიოზული ფსიქოლოგიური და პოლიტიკური ცვლილებები გამოიწვია არა მარტო რუსეთის მოსახლეობაში, არამედ ქვეყნის პოლიტიკურ ელიტაშიც.

ნატოსთან მიმართებაში რუსეთის საგარეო პოლიტიკის პრაგმატიზმი ეფუძნებოდა განვითარებულ მოვლენებს. პუტინმა 2007 წ. სატელევიზიო გამოსვლისას აღნიშნა, რომ თუ კოსოვო შეიძლება იყოს დამოუკიდებელი, რატომ არ შეიძლება აფხაზეთი და სამხრეთ ოსეთიც იყოს დამოუკიდებელი. ვფიქრობთ, რომ რუსეთის მხრიდან იყო დაშვებული შეცდომა იმ თვალსაზრისით, რომ მან სრულად არ გამოიყენა ის შესაძლებლობები, რომლებსაც მას ნატოსთან თანამშრომლობის დოკუმენტები უქმნიდა [4,34]. ასეა თუ ისე, კოსოვოს პრეცედენტი მაინც მოხდა, რამაც რუსეთის უკიდურესი გაღიზიანება გამოიწვია, შედეგად კი რუსეთის მიერ აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის აღიარება მივიღეთ. რუსეთის ამჟამინდელმა პრეზიდენტმა დიმიტრი მედვედევმა სატელევიზიო გამოსვლისას აღნიშნა, რომ 2008 წლის 8 აგვისტოს შემდეგ მსოფლიო შეიცვალა. მან ხაზი გაუსვა იმას, რომ რუსეთი მსოფლიოში თანასწორი მოთამაშეა და კავკასიაში და ზოგიერთ სხვა რეგიონში გეოპოლიტიკურ ცვლილებებს არ დაუშვებს. რუსეთის საგარეო საქმეთა უწყებამ არაერთხელ გააჟღერა მოსაზრება, რომ თუ უკრაინა და საქართველო შევა ნატოში ეს იქნება გეოპოლიტიკური ცვლილება, რაც რუსეთს უკარნახებს გადახედოს საკუთარი უსაფრთხოების კონცეფციას.

დიმიტრი მედვედევის აზრით, ამერიკის შეერთებულ შტატებში ახალ პრეზიდენტად ბარაკ ობამას არჩევამ ორი ქვეყნის ურთიერთობა მკვეთრად უნდა გააუმჯობესოს. რუსეთის პრეზიდენტმა აღნიშნა: „არავისთვის არ არის საიდუმლო, რომ ინერციით ბევრი სახელმწიფო იმას აკვირდება, თუ საიდან ქრის ქარი რუსეთ – ამერიკის ურთიერთობებში. დიახ, დღეს ამ ურთიერთობებს არცთუ ისე მარტივი პერიოდი აქვს. ჩვენც ძალიან ბევრი კითხვა გვაქვს, მათ შორის მორალური კუთხით. მაგრამ ჩვენ არ გვაქვს პრობლემა ამერიკელ ხალხთან. ჩვენ არ გვახასიათებს მტრული ანტიამერიკანიზმი და ვიმედოვნებთ, რომ ამერიკის ახალი ადმინისტრაციაც არჩევანს რუსეთთან სრულყოფილი ურთიერთობების განვითარების სასარგებლოდ გააკეთებს“ [5]. რუსეთის პრეზიდენტმა კონკრეტული წინადადებაც შესთავაზა საერთაშორისო თანამეგობრობას. „ჩვენ გამოვდივართ გაეროს კარგად გააზრებული რეფორმის ინიციატივით, რეფორმებზე დაყრდნობით კი აუცილებელია გაეროს შეიარაღებაზე კონტროლის საერთაშორისო რეჟიმის განვითარებისათვის ქმედითი ნაბიჯების გადადგმა. შეიარაღებაზე კონტროლის განხორციელებისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ოფიციალურ მოსკოვსა და ვაშინგტონს შორის ურთიერთქმედებას ენიჭება“ [5]. საგარეო პოლიტიკური თვალსაზრისით რუსეთი მიიჩნევს, რომ აუცილებელია

კრიზისული სიტუაციების რეგულირებისათვის უნივერსალური დიპლომატიური მეთოდების შემუშავება. მედვედევის აზრით, ევროპის უსაფრთხოების ხელშეკრულების მიღება შეთანხმების მონაწილეთათვის ქცევის წესებს გასაგებს გახდოდა. ამ ხელშეკრულებამ ხელი უნდა შეუწყოს კონფლიქტების გადასაწყვეტად ერთიანი მიდგომის შემუშავებას და შეიარაღებაზე კონტროლისათვის საიმედო ინსტრუმენტის შექმნის თაობაზე პოზიციების დაახლოებას.

რუსეთის ახალი როლი გლობალურ გეოპოლიტიკაში ნაკარნახევია ისტორიული მეხსიერებით და გარკვეული რევანშისტული განწყობითაც. იმიტომ, რომ სსრკ-ს დაშლის შემდეგ რუსეთის გეოპოლიტიკურმა დანაკარგებმა საგარეო პოლიტიკური ასპექტით სერიოზულ მასშტაბებს მიაღწია. რუსეთის ფედერაციის თანამედროვე საზღვრები, განსხვავებით სსრკ-ს საზღვრებისაგან წარმოადგენს ამ სახელმწიფოსა და რუსი ერის ნაციონალურ სიამაყეს. ამიტომ ახალ რეალობაში რუსეთის გეოპოლიტიკური ფუნქცია მთლიანად დაეფუძნება გლობალურ და რეგიონალურ ძალთა პოლუსს [2,135]. ჩვენი აზრით, ევროპა ხელს არ უშლის რუსეთის პოლუსის ჩამოყალიბებას და იგი მის ინტერესებში შედის, რადგან იზოლირებული და ამბიციადაუკმაყოფილებელი რუსეთი გაცილებით დიდი საფრთხე შეიძლება იყოს მსოფლიოსათვის.

ვფიქრობთ, ამერიკული ძალის პოლუსი XXI ს-შიც შეინარჩუნებს სიძლიერეს და გაბატონებულ მდგომარეობას მსოფლიოს მრავალპოლუსიან სტრუქტურაში, მაგრამ არ უნდა დავივიწყოთ ისტორიული კანონზომიერება, რომელიც დღემდე უდავოდ მოქმედებს საერთაშორისო ურთიერთობათა სისტემაში. ჯერ კიდევ ვენის კონგრესიდან მოყოლებული, ლამის აქსიომატურ ჭეშმარიტებად იქცა: ერთი, ცალკე აღებული სახელმწიფოს ნებისმიერი მისწრაფება გლობალური ბატონობისაკენ, (თუნდაც ეს ყველაზე ნათელი იდეალებით იყოს ნაკარნახევი) უეჭველად წააწყდება მძაფრ წინააღმდეგობას გაერთიანებული სახელმწიფოებისა და საზოგადოებრივი მოძრაობების მხრიდან, ყოველივე ამას დღეს ანტიგლობალისტური მოძრაობის სახელით იცნობენ. რუსეთი ვფიქრობთ, კვლავაც შეენინააღმდეგება ერთპოლუსიანი მსოფლიოს ფორმირებას და იგი ამ ბრძოლაში მარტო არ იქნება.

დამონმებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. Кефели И. Ф., Судьба России в глобальной геополитике, СПб., 2004.

2. Кефели И. Ф., Философия геополитики, СПб., 2007.
3. Ивашов Л.Г., Харанить не спешите Россию, М., 2005.
4. საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს საგარეო პოლიტიკის კვლევისა და ანალიზის ცენტრის ბიულეტენი, №11, თბ., 2001.
5. გაზ. „24 საათი“, 6 ნოემბერი, 2008.

Zurab Kvetenadze

Professor of the Georgian Technical university

Russia's role and place in global geopolitics

Summary

The political leadership of Russian federation pull it fourth one-polus world is quite impermissible for the manhood. The world must be many polused and geopolitical changes mustn't be based on interfering someone's interests. When having changed reality Russia tries to create its own geopolitical force polus. Europe has right diplomatic relations and supposes that isolated Russia will be for more frightening to the world. The president of Russia Medvedev remarked (on TV) that since august 2008, the world has changed greatly and said that Russia remains as one of the political players in the world and II reamer in future.

The II show events change, but from our point of view European Unions have serious influence on forming Russia's new polus.